



РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
281 - 74/16
Београд



Заштитник грађана
Zaštitnik građana



BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

бр. 36338 датум: 21.09.2016.г.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ ПОСТУПАЊА ПРЕМА МИГРАНТИМА/ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У
РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Извештај о посети Центру за азил у Тутину

Београд, септембар 2016. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица „Секретаријат Националног механизма за превенцију тортуре“, која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Секретаријатом руководи секретар НПМ у складу са смерницама заменика Заштитника грађана, задуженог за заштиту права лица лишених слободе.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Група 484, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011

² Потписан 12. децембра 2011. године.

³ Објављен је 29. јануара 2016. године у „Службеном гласнику Републике Србије“.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЂЕНА ИНСТИТУЦИЈА	Центар за азил у Тутину
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поступања надлежних органа према мигрантима/тражиоцима азила у Републици Србији
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем Београдски центар за људска права
ДАТУМ ПОСЕТЕ	02. септембар 2016. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<p>Вођа тима: Јелена Самарџић, <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i></p> <p>Чланови тима: Марко Штамбук, <i>Београдски центар за људска права</i> Ања Стефановић, <i>Београдски центар за људска права</i> Радуан Мансоури, <i>Преводилац за арапски језик</i> Момир Турудић, <i>Преводилац за фарси</i></p>

САРАДЊА СА ТИМОМ НПМ

Запослени у Центру за азил у Тутину, остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, омогућивши му да несметано обави своју дужност. Запослени су показали кооперативност, дали одговоре на сва постављена питања, омогућили члановима тима НПМ приступ свим просторијама и инсталацијама, увид у документацију, фотографисање без ограничења и ненадзиран разговор са свим мигрантима, по избору чланова тима НПМ.

1. Увод

НПМ је, у циљу праћење спровођења препорука⁴ за унапређење поступања према нерегуларним мигрантима/тражиоцима азила у Републици Србији, у септембру 2014. године и марту 2015. године посетио Центар за азил у Тутину. Након ових посете сачињени су извештаји⁵ који су достављени Центру и Комесаријату за избеглице и миграције.

Центар за азил у Тутину (у даљем тексту Центар) организован је у дрвеним баракама у склопу бивше фабрике. Смештајни капацитет Центра је од 130 до 150 места, а по потреби може се повећати адаптацијом објекта који се тренутно користи као магацин. У Центру су ангажована 13 службеника (4 службеника Комесаријата, 4 радника службе обезбеђења, 2 хигијеничарке, возач, економ и лекар).

Од јануара до краја августа 2016. године у Центру су боравила 302 мигранта, од тога 107 малолетних лица. У јануару су била 32 лица, фебруар 18, март 59, април 22, у мају није било лица на смештају, у јуну је било 1 лице, у јулу 32 и у августу 138 лица. Највећи број корисника (206) забележен је у мају 2014. године у току поплава у Обреновцу. У тренутку посете НПМ, у Центру је боравило 91 лице, од тога 53 мушкараца и 38 жена. Од укупног броја лица која су била на дан посете, њих 45 били су малолетници међу којима су била и два малолетна лица без пратње. Највише је било држављана Авганистана (44), затим Ирака (34), Кубе (12), док се за 1 лице није могло утврдити која му је земља порекла.

У случају пријема малолетника без пратње, службеници Центра, телефонским путем обавештавају надлежни Центар за социјални рад (у даљем тексту ЦСР), који је, према наводима, предузимао мере из своје надлежности. Међутим, у тренутку посете тима НПМ, 2 малолетника без пратње боравила су у Центру око 7 дана без постављеног старатеља. Према наводима управника, надлежни ЦСР је обавештен, али нико од запослених у ЦСР није излазио на терен у циљу предузимања мера из своје надлежности. Накнадно добијеним информацијама од управе Центра, малолетници без пратње који су у тренутку посете НПМ боравили у Центру, исти су напустили, а представници ЦСР нису долазили у Центар у циљу предузимања законом прописаних радњи према малолетницима.

УТВРЂЕНО

Центар за социјални рад у Тутину није предузео мере у циљу заштите страних малолетника без пратње који су смештени у Центру за азил у Тутину.

РАЗЛОЗИ

Малолетно лице (у даљем тексту: дете) и пунолетно лице до навршених 26 година живота (у даљем тексту: млада особа, млади, односно омладина) јесте корисник у смислу става 1. овог члана, када му је услед породичних и других животних околности, угрожено здравље, безбедност и развој, односно ако је извесно да без подршке система социјалне заштите не може да достигне оптимални ниво развоја, а нарочито: ако је страни држављанин и лице без држављанства у потреби за социјалном заштитом;⁶

Поступак за коришћење услуге из овог закона коју обезбеђује Република Србија, аутономна покрајина, односно јединица локалне самоуправе спроводи центар за социјални рад, по службеној дужности или на захтев корисника.⁷

1) Поступак стављања под старатељство јесте хитан.

⁴ Бр. препоруке: 75-6/14

⁵ Извештаји из посете Центру у Тутину (бр. Извештаја 71 -61/14 од 22.09.2014.године, бр. Извештаја 71 - 21/15 од 09.04.2015. године

⁶ Закон о социјалној заштити, чл.42.ст.2.тач.5.

⁷ Закон о социјалној заштити, чл.68.ст.1.

2) Приврени закључак о обезбеђењу смештаја иштићеника орган старатељства дужан је да донесе у року од 24 сата од тренутка када је обавештен о постојању потребе за старатељством.

3) Ако иштићеник има имовину, орган старатељства дужан је да изврши попис имовине иштићеника најкасније у року од осам дана од дана када је обавештен о постојању потребе за старатељством.

4) Решење о стављању под старатељство орган старатељства дужан је да донесе одмах, а најкасније у року од 30 дана од дана када је обавештен о постојању потребе за старатељством над малолетним дететом односно од дана пријема судске одлуке о лишењу пословне способности пунолетног лица.⁸

ПРЕПОРУКА

Центар за социјални рад у Тутину спроводиће без одлагања све потребне мере у циљу заштите малолетних страних лица без пратње који су смештени у Центру за азил.

Лица се у Центар смештају искључиво уз потврду о израженој намери за тражење азила. Управа фотокопију потврде прилаже у предмет, који се формира за свако смештено лице, док оригинал задржава корисник Центра. Формирани предмет за сваког мигранта садржи: потврду лица о израженој намери да тражи азил, породични образац, индивидуални образац, упут за лабораторију доктора медицине и упут за РТГ специјалистички преглед. Према наводима управника, највише тражилаца азила смештених у Центру има потврду о израженој намери које су издаване у Полицијској управи за град Београд.

Комуникација запослених са тражиоцима азила одвија се на енглеском и француском, а по потреби се ангажује и локални преводилац за арапски језик. Лица се приликом пријем упознају са правима и обавезама док су у Центру, а такође, постоје и правила кућног реда видно истакнута на енглеском, француском и арапском језику.

Центар је отворен од 09:00 до 22:00 часа. Лица која су одсутна из Центра дуже од 24:00 часа, бришу се из евиденције корисника. Тражиоци азила имају могућност да путем електронске поште поднесу притужбу на рад Центра, Управном одбору центра за социјални рад при локалној самоуправи. Током разговора напоменута је добра сарадња са Полицијском станицом Тутин, чији службеници свакодневно обилазе Центар.

Према подацима добијеним из Центра, службеници из Канцеларије за азил од почетка 2016. године три пута су долазила у Центар и вршили регистрацију лица. Последњи пут долазили су у јулу текуће године. Према наводима управника, Центар нема информације колико тражилаца азила је регистровано од стране службеника Канцеларије за азил од почетка године. У тренутку посете тима НПМ, ниједно лице смештено у Центру и које је имало потврду о израженој намери није имало личну карту за лице које тражи азил.

УТВРЂЕНО

Канцеларија за азил није регистровала нити издала личне карте лицима која су добила потврду о израженој намери за тражење азила и која се налазе у Центру за азил у Тутину.

⁸ Породични закон ("Сл. гласник РС", бр. 18/2005, 72/2011 - др. закон и 6/2015),чл.332

РАЗЛОЗИ

Овлашћени службеник Канцеларије за азил врши регистрацију странца и чланова његове породице.

Регистрација обухвата:

- 1) утврђивање идентитета,
- 2) фотографисање,
- 3) узимање отисака прстију и
- 4) привремено задржавање свих исправа и докумената који могу бити од значаја у поступку азила, о чему се странцу издаје потврда.

Странац који поседује пасош, личну карту или други идентификациони документ, дозволу боравка, визу, извод из матичне књиге рођених, путну карту, односно другу исправу или какво писмено од значаја за поступак добијања азила, дужан је да их приложи приликом регистрације или подношења захтева за азил, али најкасније до саслушања.

По извршеној регистрацији странцу се издаје лична карта за лица која траже азил.

Странцу који намерно омета, избегава или не пристане на регистрацију из става 1. овог члана није допуштено да поднесе захтев за азил.

Начин вршења регистрације из става 1. овог члана прописује министар.⁹

Канцеларија за азил ће у сваком Центру увести свакодневно дежурство овлашћених службеника Канцеларије.

Овлашћени службеник Канцеларије за азил ће странца који је изразио намеру да тражи азил одмах по пријему у Центар регистровати у складу са Законом о азилу, након чега ће му без одлагања издати личну карту, којом приликом ће се, у сваком конкретном случају, ценити потреба за доношењем мере ограничења кретања тог лица (одређивањем боравка у Прихватилишту за странце под појачаним полицијским надзором или забраном напуштања Центра за азил, одређене адресе, односно одређеног подручја).¹⁰

ПРЕПОРУКА

Канцеларија за азил ће сва лица која се налазе у Центру за азил у Тугину и која су добила потврду о израженој намери за тражење азила у Републици Србији регистровати и издати им личну карту за лица која траже азил.

2. Смештајни услови

Простор за смештај лица у Центру, састоји се од вишекреветних соба (четири и више кревета на спрат), кухиње, трпезарије, одвојеног мушког и женског купатила (тушеви и тоалети) и заједничке умиваоница са четири лавабоа. Свака соба има сточић и ормарић за одлагање личних ствари. Трпезарија се налази у издвојеном делу Центра са засебним улазом и уједно представља и дневни боравка. У трпезарији се поред столова и столица налази и телевизор. Корисницима је омогућено коришћење бежичног интернета.

Хигијена у Центру је на задовољавајућем нивоу. Постељина се мења два до три пута недељно. Лица смештена у Центру могу да користе две машине за прање личног веша.

3. Исхрана

Исхрана је прилагођена верским убеђењима лица исламске вероисповести. Јеловник и време сервирања доручка, ручка и вечере видно су истакнути на улазу у Центар. Намирнице за припремање obroка, набавља приватни добављач. Центар је формирао јеловник на основу предлога корисника. Управа води и фото архиву сервираних obroка.

⁹ Закон о азилу („Сл. гласник РС“, број 109/2007), члан 24.

¹⁰ Препорука Заштитника грађана број 75-6/14 од 10. фебруара 2014. године, препоруке 5.2 и 5.3

4. Здравствена заштита

По пријему у Центар, лица пролазе обавезан и комплетан здравствени преглед који обавља лекар локалне здравствене установе, у посебној просторији у склопу Центра. Такође, у Центар долази и лекар Дома здравља Тутин који преписује потребне лекове и даје упуте за специјалистички прегледе, који се обављају у Тутину и Новом Пазару. Преписану терапију преузимају службеници Центра, док трошкове куповине лекова који се не издају не терет средстава обавезног здравственог осигурање сноси Дански савет за избеглице.

5. Разговори са мигрантима/тражиоцима азила

Већина лица са којима су обављени разговори у Центру у Тутину ушли су на територију Републике Србије илегално из правца Бугарске или Македоније. Једна породица навела је Црну Гору као земљу транзита пре доласка у Центар. Лица са којима је обављен разговор Србију перципирају као транзитну земљу на путу ка Европској Унији пре свега Немачкој, Аустрији и Шведској.

Разговорима су обухваћени све категорије миграната који бораве у Центру укључујући породице, али и жене и мушкарци који путују сами. Посебна пажња је посвећена посебно рањивим категоријама укључујући један случај жртве породичног насиља и припадника сексуалних мањина.

Обављен је разговор са избеглицом из Авганистана која је због претрпљеног насиља у породици у Центру за азил у Сјеници премештена у Центар за азил у Тутину. Навела је да је била изузетно задовољна поступањем полиције, лекара и управе Центра у Сјеница, али и Центра у Тутину након што је затражила помоћ и била раздвојена од насилника. Од управе Центра у Тутину добијене су гаранције да су сви чланови обезбеђења Центра упознати са њеном ситуацијом и да се води посебна брига о њеној сигурности укључујући и да је по пријему у Центар боравила сама у соби која се закључава.

Сви корисници Центра су поседовала потврду о изражној намери и није било жалби на поступање полиције током издавања потврде (ПС Сјеница и ПС Тутин). Разговор са полицијом обављали су на енглеском језику. Према наводима мигранткиња, њихове претресе су обављале полицијске службенице, а уколико није било полицијских службеница нису претресане.

Није било замерки на поступање управника и особља Центра или ускраћивања права загарантованих лицима која бораве у центрима за азил укључујући и лекарску помоћ. Пракса обављања систематских прегледа која би требало да се спроводи по доласку избеглица и миграната у центре за азил према информацијама добијених од корисника није била уједначена. Наиме, према њиховим наводима неки од њих су имали здравствени преглед при пријему, док неки нису.